

POSTANOWIENIE

Dnia 11 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania J. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Warszawie
o umorzenie należności z tytułu składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 grudnia 2024 r.,
skargi pełnomocnika odwołującego się o wznowienie postępowania
co do kosztów postępowania w postanowieniu Sądu Najwyższego - Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych
z dnia 21 czerwca 2022 r., sygn. akt II USK 536/21,

**zmienia pkt 3 postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21
czerwca 2022 r., sygnatura II USK 536/21 w ten sposób, że w
miejsce kwoty 1.800 (tysiąc osiemset) zł powiększonej o stawkę
podatku od towarów i usług zasądza kwotę 2.700 zł (dwa tysiące
siedemset złotych) bez powiększania o stawkę podatku od
towarów i usług, nie naruszając postanowienia w pozostałej
części.**

l.n

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 21 czerwca 2022 r., II USK 536/21, Sąd Najwyższy w
pkt 3 przyznał od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz
adwokata A.K. kwotę 1.800 zł, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług,

tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły § 8 pkt 6 w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 18).

Pełnomocnik działając w imieniu własnym na podstawie 190 ust. 1 i 4 Konstytucji RP oraz art. 416¹ k.p.c. i art. 401¹ k.p.c. w zw. z art. 407 § 2 k.p.c. w zw. z art. 361 k.p.c. w zw. z wydaniem przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 27 lutego 2024 r., SK 90/22 złożyła skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2022 r., II USK 542/21 w zakresie w jakim (w pkt 3) zostało wydane rozstrzygnięcie o kosztach.

Skarżąca wskazała, że w dniu 3 marca 2024 r. został ogłoszony i wszedł w życie wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 27 lutego 2024 r., sygn. akt SK 90/22 (Dz.U. z 2024 r., poz. 300), w którym zakwestionowano przepis § 8 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, na którym opierało się rozstrzygnięcie kosztowe zawarte w pkt 3 postanowienia Sądu Najwyższego z 21 czerwca 2022 r., II USK 536/21. W postanowieniu tym Sąd Najwyższy przyznał od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Warszawie na rzecz adwokata A.K. kwotę 1.800 zł, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym. Rozstrzygnięcie to oparto o § 8 pkt 6 w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 18). Powyższe rozstrzygnięcie o kosztach nie zostało zaskarżone przez wnioskodawcę (adwokata z urzędu), ponieważ ówczesne przepisy nie pozwalały na skuteczne wzruszenie postanowienia, natomiast podstawa prawna, przyjęta jako podstawa postanowienia, objęta była domniemaniem konstytucyjności.

Mając na uwadze powyższe skarżąca wniosła o zmianę (lub uchylenie i zmianę) rozstrzygnięcia o kosztach zawartego w pkt 3 tego postanowienia, w ten sposób, aby adwokat A.K. przyznać od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Warszawie tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej odwołującemu w postępowaniu kasacyjnym: 1) kwotę 2.700 zł (w miejsce kwoty 1.800 zł), powiększoną o podatek od towarów i usług, albo 2) dodatkowo kwotę 900 zł (tj. należna kwota 2.700 zł pomniejszona o przyznaną kwotę 1.800 zł), powiększoną o podatek od towarów i usług.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o wznowienie postępowania została oparta na art. 401¹ k.p.c., zgodnie z którym można żądać wznowienia postępowania w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą, na podstawie którego wydane zostało orzeczenie.

W wyroku z dnia 27 lutego 2024 r., SK 90/22 (OTK-A 2024, nr 30) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że § 2 pkt 1 w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2023 r., poz. 2631) w zakresie, w jakim określa opłaty stanowiące ponoszone przez Skarb Państwa koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu w wysokości niższej niż stawki minimalne opłat określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2023 r., poz. 1964, z późn. zm.), jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Wobec niekonstytucyjnego charakteru wskazanych przepisów wspomnianego rozporządzenia, należało ustalić stawkę wynagrodzenia należną pełnomocnikowi z urzędu w drodze analogii do unormowań dotyczących ogólnych stawek zastępstwa procesowego. W związku z tym konieczne jest zastąpienie zakwestionowanych przez Trybunał Konstytucyjny stawek - stosownie do wartości

przedmiotu zaskarżenia oraz rodzaju postępowania - stawkami wynagrodzenia (opłat) jakie prawodawca przewidział za tego samego rodzaju prace (pomoc prawną) świadczone przez adwokata ustanowionego z wyboru, wynikające z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2023 r., poz. 1964, z późn. zm.).

W związku z tym, mając na względzie wskazywaną w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia zasądzono stawkę wynikającą z § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r.

Jednocześnie należy uznać, że zastosowanie tych przepisów nie uzasadniało powiększenia wysokości tego wynagrodzenia o sumę odpowiadającą podatkowi VAT. Obowiązek podwyższenia wynagrodzenia adwokata działającego z urzędu o kwotę podatku od towarów i usług wynika wyłącznie z § 4 ust. 3 rozporządzenia o stawkach z urzędu. Przepis ten stanowi, że kwotę, o której mowa w ust. 1 i 2, podwyższa się o kwotę podatku od towarów i usług wyliczoną według stawki podatku obowiązującej dla tego rodzaju czynności na podstawie przepisów o podatku od towarów i usług. Z jego wykładni językowej wynika, że podwyższeniu podlega nie każde wynagrodzenie, które okazałoby się należne pełnomocnikowi z urzędu, lecz - konkretnie i wyłącznie: wynagrodzenie w stawkach określonych w § 4 ust. 1 i 2 wspomnianego rozporządzenia. Zasada wyrażona w § 4 ust. 3 rozporządzenia o stawkach z urzędu nie ma zatem samodzielnej treści normatywnej w tym sensie, że jej zastosowanie było funkcjonalnie powiązane z przyjętym w tym rozporządzeniu systemem stawek wynagrodzenia w określonej wysokości, unormowanej w przepisach, do których odsyłał § 4 ust. 1 tego rozporządzenia, modyfikowanej ewentualnie na podstawie § 4 ust. 2 tegoż aktu, wobec czego wykluczona była możliwość zastosowania § 4 ust. 3 rozporządzenia o stawkach z urzędu.

Działanie takie nie mieściłoby się w hipotezie normy wynikającej z przywołanego ostatnio przepisu, która nakaz podwyższenia wynagrodzenia wiązała z podstawami określenia wysokości stawek opłat określonymi w derogowanych obecnie przepisach rozporządzenia o stawkach z urzędu. Można przy tym założyć, że obowiązek podwyższania kwoty wynagrodzenia o sumę odpowiadającą należnemu podatkowi VAT miał zapobiegać realnemu obniżeniu kwot

uzyskiwanych przez pełnomocnika, co było uzasadnione tym bardziej, że nawet w sumach nominalnych kwoty te kształtowały się na poziomie niższym niż minimalne stawki opłat pełnomocników z wyboru.

Po drugie, takie orzeczenie nie miałoby podstaw w zastosowaniu analogii, której wynikiem powinno być przeniesienie kompleksowych rozwiązań przyjętych w rozporządzeniu o stawkach z wyboru - na obszar świadczenia pomocy prawnej z urzędu, aktualnie pozbawiony unormowania wysokości należnego wynagrodzenia. Wbrew założeniom wnioskodawczyni nie miałoby bowiem uzasadnienia tworzenie hybrydowej konstrukcji orzekania o opłacie, o której mowa w § 2 pkt 1 rozporządzenia o stawkach z urzędu, w ten sposób, że wysokość opłaty ustalana byłaby w drodze analogii na podstawie Rozporządzenia o stawkach z wyboru, lecz jednocześnie stosowany byłby § 4 ust. 3 rozporządzenia o stawkach z urzędu. Zastosowane w sprawie unormowanie zawiera bowiem regulację kompletną, nieprzewidującą powiększania wynikającej z niego kwoty o jakiegokolwiek wartości, w tym VAT.

Brak zatem przyczyn, dla których, w sytuacji stosowania stawki przewidzianej przez rozporządzenie o stawkach z wyboru, uzasadnione miałoby być jednocześnie stosowanie § 4 ust. 3 rozporządzenia o stawkach z urzędu. Przeciwnie, byłoby to sprzeczne z brzmieniem tego ostatniego przepisu, z wynikami zastosowania analogii, a ponadto niespójne z systemem ustalania kosztów zastępstwa procesowego, w którym - w razie braku odmiennej umowy z klientem - stawki minimalne z założenia mają pokrywać także wszelkie daniny publicznoprawne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3767/22, LEX nr 3566974).

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[I.T.]

r.g.

